

Utvärdering av intern kontroll för Melleruds kommun 2018

Inledning

Intern kontroll

"Intern kontroll handlar om att ha ordning och reda, veta att det som ska göras blir gjort och att det sker på ett bra och säkert sätt."¹

Syftet med den interna kontrollen i Melleruds kommun är att säkerställa att styrelser och nämnder upprätthåller en tillfredställande intern kontroll, d.v.s. de ska med rimlig grad av säkerhet säkerställa att följande mål uppnås:

- ändamålsenlig och kostnadseffektiv verksamhet
- tillförlitlig finansiell rapportering och information om verksamheten
- efterlevnad av tillämpliga lagar, föreskrifter, riktlinjer, reglementen, policys m.m.²

Uppföljning och utvärdering enligt reglemente och strategi för arbetet med intern kontroll

Styrelsen ska med utgångspunkt från nämndernas uppföljningsrapporter utvärdera kommunens samlade system för intern kontroll och i de fall förbättringar behövs föranstalta om sådana. Styrelsen ska även informera sig om hur den interna kontrollen fungerar i de kommunala företagen och kommunalförbunden.³

Nämnden ska tre gånger per år, i samband med att första prognos redovisas till fullmäktige, i samband med delårsbokslut och årsbokslut, upprättande rapportera resultatet från uppföljningen av den interna kontrollen inom nämnden till styrelsen. Rapporteringen ska samtidigt ske till kommunens revisorer.⁴

Rapporteringen ska bestå dels av ett skriftligt underlag som hämtas ur Stratsys, dels en muntlig rapport från presidiet vid bokslutsdialogen. Vid rapportering till kommunstyrelsen ska viss information framgå.⁵

Arbetet med intern kontroll 2018

I samband med framtagandet av styrdokument för intern kontroll har information hållits för samtliga nämnder och styrelsen. Syftet var att öka kunskaperna om intern kontroll, politikernas ansvar samt förslaget till styrdokument.

Den 22 november 2017 fastställde fullmäktige om reglementet och strategin för arbetet med intern kontroll. Nämnderna och styrelsen fick till den 31 mars 2018 på sig att ta fram årets planer. Tre av fyra organ var klara i tid.⁶ Den fjärde planen fastställdes i under maj månad.

- KS 9/5
- KUN 21/3
- BN 21/3
- SN 27/3

¹ [På den säkra sidan. Om intern kontroll för förtroendevalda i kommuner och landsting](#), SKL

² 1 §, *Reglemente för intern kontroll*, KF § 140, 2017-11-17.

³ 11 §, *Reglemente för intern kontroll*, KF § 140, 2017-11-17.

⁴ 10 §, *Reglemente för intern kontroll*, KF § 140, 2017-11-17.

⁵ Avsnitt 3.1.5, *Strategi för praktiskt arbete med intern kontroll i Melleruds kommun*, KF § 140, 2017-11-17.

⁶ Nämndernas beslut om intern kontrollplan 2018.

Kommunstyrelseförvaltningen har stöttat respektive förvaltning och nämnd i alla steg av arbetet enligt strategin:

Först träffades förvaltningen för att beskriva nämndens verksamhet och identifiera risker. Nämndens presidium har sedan värderat och kompletterat identifierade risker samt uppdrag till förvaltningschefen att ta fram åtgärder och kontroller för risker till planen. Nämnden har sedan fastställt dessa planer.

Nämnderna har rapporterat sitt arbete med intern kontroll till styrelsen

- KS 9/5, 30/1
- KUN 21/3, 26/9
- BN 21/3, 29/8, 24/10
- SN 27/3, 27/9

I samband med rapporteringen till styrelsen ska även revisorerna få del av denna. Genom dialog med kommunens revisorer, vilka även fått en föredragning av kommunens arbete med intern kontroll, har de bestämt sig för att bevaka kallelserna vilket innebär att de på egen hand fångar upp och tar del av nämndernas redovisning av den interna kontrollen till kommunstyrelsen.

I samband med bokslutsdialogen diskuterades nämndernas arbete med intern kontroll 2018.

Med stöd av 11 § i reglemente för intern kontroll beslutade kommunstyrelsen den 7 november att skicka ett brev om utvärdering av intern kontroll till nämnderna och ett brev till kommunala företag och kommunalförbund. Syftet med brevet till nämnderna var dels att vara lyhörda för nämndernas erfarenheter med det nya sättet att arbeta med intern kontroll, dels inhämta underlag till denna utvärdering samt förslag till utveckling av systemet med intern kontroll. Nämnderna har inte återkommit med svar på frågorna som ställdes:

1. På vilket sätt har det nya arbetssättet underlättat för nämnden i sitt ansvar att se till att det finns en fungerande intern kontroll för nämndens verksamhet?
2. På vilket sätt bedömer nämnden att den interna kontrollen är ett verktyg för att det finns en intern kontroll samt att verksamheten arbetar enligt beslut och riktlinjer?
3. Vilket behov av stöd önskar nämnden i det fortsatta arbetet med intern kontroll 2019?

Syftet med brevet till bolagen och förbunden (Dalslands Turism AB, Melleruds bostäder AB, Fyrbodals kommunalförbund, Dalslands miljö- och energiförbund och Norra Älvsborgs räddningstjänstförbund) var att informera sig om hur den interna kontrollen fungerar inom dessa verksamheter. Svar på följande frågor önskades senast den 19 december 2018:

1. Hur bedrivs bolaget/förbundets arbete med intern kontroll?
2. Hur ser arbetsfördelningen ut mellan de förtroendevalda respektive tjänstepersoner?
3. Bedömer styrelsen/direktionen respektive revisorerna att bolagets/förbundets interna kontroll är tillräcklig?
4. Finns det något som framkommit vid arbetet med den interna kontrollen och som Melleruds kommun bör känna till?

Tre av organisationerna har återkommit med en redovisning inom angiven tidsram. Efter påminnelse har ytterligare en inkommit med en redovisning. Två av organisationerna anger att styrelsen/nämnden/direktionen är delaktiga i arbetet med intern kontroll.

Implementering och vidmakthållande av modell för intern kontroll

I strategin beskrivs förutsättningar för implementering av modellen för intern kontroll inom sex områden.

Engagemang och ambassadörer

De förtroendevaldas engagemang krävs för en lyckad implementering och för att vidmakthålla arbetet med intern kontroll! Detta är inte bara en förutsättning vid implementeringen, utan även i det löpande arbetet. Presidierna har medverkat aktivt vid framtagande av internkontrollplanerna. Förvaltningarna skulle utse ambassadörer för arbetet. Detta har skett under 2019 och ambassadörerna har getts utbildning. Kommunstyrelseförvaltningen har lämnat stöd till nämnder och förvaltningar och avser att fortsätta göra det. Någon tillfällig arbetsgrupp har inte satts samman då det inte bedömts föreligga behov av ett forum till. Ordinarie forum har använts.

Utbildning

Utbildningar har hållits för alla nämnder och styrelser. Nämndens ordförande och chefer är ansvariga för att utbilda nya ledamöter och medarbetare om intern kontroll.

Första året med ny modell

Kommunstyrelseförvaltningen har aktivt stöttat förvaltningarnas och nämndernas arbete med intern kontroll. Stödet målgruppsanpassas utifrån behov.

Verktyg för intern kontroll

Inom kommunstyrelseförvaltningen finns kompetens för att inom befintligt system utveckla och tillhandahålla ett verktyg för arbetet med intern kontroll. Goda möjligheter finns för att anpassa systemet utifrån de behov som verksamheterna ger uttryck för. Löpande kalibreringar har skett för att göra systemet så användbart som möjligt. Exempelvis har ett flöde byggts och som är anpassat efter arbetsflödet i strategin samt har rapporteringen underlättats genom att det finns färdiga rapporter som genereras av den information nämnderna lagt in i systemet. De förtroendevalda så väl som tjänstepersoner kan gå in och titta i systemet (Stratsys).

Omvärldsanalys och erfarenheter från utvärdering

En omvärldsanalys som stöd för arbetet med intern kontroll ska tas fram i samband med framtagandet av omvärldsanalys till budgetarbetet. Detta har inte skett under 2018.

Gemensam planering för avvikelser

Konstaterade avvikelser inom intern kontroll behöver hanteras. För att säkerställa hantering och ett enhetligt förhållningssätt ska en plan för avvikelser tas fram. Denna är inte framtagen ännu.

Slutsatser

Arbetet med intern kontroll fick en rivstart under 2018. Förvaltningarna och nämnderna har varit engagerade. Genom utbildningsinsatserna har förståelsen för att det är politikernas ansvar, inte tjänstepersonerna, att det finns en fungerande intern kontroll ökat. Denna förståelse behöver fortsätta att öka, vilket blir särskilt viktigt vid ny mandatperiod.

Nästan alla nämnder har fastställt sina planer för intern kontroll inom angiven tid. Nästan alla nämnder har rapporterat vid de angivna uppföljningstillfällena och i huvudsak i tid. Respekten för när planer behöver vara klara och tidpunkterna för rapporteringstillfällena behöver respekteras i större utsträckning. För att underlätta bör tidpunkterna konkretiseras i form av datum.

Under året har kommunens revisorer fått information om reglementet och strategin för arbetet med intern kontroll. Rapporteringen till revisionen underlättas av de sinsemellan bevakar styrelsens kallelser med rapporterna från nämnderna.

Olika strategier har använts av nämnderna i fråga om att hantera risker. Någon nämnd valde att försöka hantera alla risker under året, medan en annan nämnd valde att hantera några risker. Båda tillvägagångssätten är möjliga enligt befintliga styrdokument. Det är upp till politikerna vilket sätt just deras nämnd ska använda eftersom det handlar om att både säkerställa att det finns en rimlig grad av säkerhet samtidigt som kostnads-nyttaperspektivet behöver övervägas.

Den interna kontrollen ska vara synlig – ett bestämt och systematiskt arbete utifrån organisationens behov; ett arbete som är integrerat i styrningen, i det löpande arbetet, i processer och system. Det är inte något parallellt uppdrag. Det är en fördel om det praktiska arbetet i större utsträckning knyts till styr- och ledningssystemet.

När styrelsen bad om en redovisning av arbetet med intern kontroll från bolag och styrelser blev reaktionerna olika. För någon var det en självklarhet att rapportera till kommunen, någon hade redan insett att detta var ett utvecklingsområde de själva redan identifierat och någon valde att inte svara alls. Inom uppsiktsplikten är detta ett förfarande kommunstyrelsen bör fortsätta med och framför allt följa upp resultatet av, särskilt för att säkerställa att även politikerna inom dessa organ tar sitt ansvar för den interna kontrollen.

Reglemente och strategi för det praktiska arbetet med intern kontroll är utformat mot bakgrund av en nulägesinventering av nämndernas arbeten med intern kontroll, nya kommunallagens bestämmelser, publikationer från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och erfarenheter från andra kommuner. I samband med att förslaget remitterades önskade två nämnder att antalet rapporteringstillfällen reducerades, vilket inte ansågs relevant med tanke på att nämnderna då knappt varken diskuterat eller arbetat med intern kontroll på flera år. För att fullt ut implementera arbetet med intern kontroll och etablera en vara av att arbetet är en del av det ordinarie arbetet, bör inte antalet rapporteringstillfällen reduceras. Ett tips till nämnderna och förvaltningarna är att sprida ut arbetet med intern kontroll, dvs. åtgärder och kontroller, vid olika tidpunkter över året. På så vis skapas förutsättningar för förvaltningarna att arbeta med åtgärderna.

Under 2018 har nämnderna och förvaltningen gjort ett omfattande arbete för att komma igång med intern kontroll och förhålla sig till de nya styrdokument. Det har kämpat på och gjort ett strålande jobb vilket borgar för fortsatt utveckling av det praktiska arbetet med intern kontroll inom Melleruds kommun.

Förslagen i sammanfattning:

- Respekten för angivna tidsramar och rapporteringstillfällen bör utvecklas. Datum bör tas fram som stöd i arbetet.
- Intern kontroll bör ses som en del i ordinarie arbetet samt som en del av styrning och ledning av kommunens verksamhet. Det är angeläget att arbetet med planering och uppföljning planeras i god tid.
- Nämnderna ska "med rimlig grad av säkerhet" se till att det finns en fungerande intern kontroll. Ett tips kan vara göra rimliga avvägningar i förhållande till omfattningen av den interna kontrollen. Detta medges inom ramen för befintliga styrdokument.
- Kommunstyrelsen bör fortsätta följa upp arbetet med och i vissa fall särskilt verka för vidare utveckling av bolagens och förbundens arbete med intern kontroll. De förtroendevalda har motsvarande ansvar för intern kontroll i dessa verksamheter och bör göras mer delaktiga i den mån de inte redan är det.
- Fortsätt arbetet med att implementera reglementet och strategin genom att ta fram omvärldsanalysen och avvikelseplanen samt att stödja presidierna och förvaltningens ambassadörer i arbetet.
- Under 2017-2018 genomfördes utbildningar och information om intern kontroll. Dessa bör vid behov genomföras igen med anledning av den nya mandatperioden.